

MJØSMUSEET

SKOGSDRIFT MED HEST PÅ STENBERG

Et tilbud til elever i 7. trinn på Toten

Mjøsmuseet

Kapp Melkefabrikk

Boks 13

2858 Kapp

www.mjosmuseet.no

Skogsdrift med hest

er et prosjekt som er tilrettelagt for 7.trinn. Målet er å fremme kjennskap til skogen og bruk av skogen før og nå.

Vi tar utgangspunkt i drift med hest på tradisjonelt vis en dag i skogen sammen med skoleelevene. De vil bli med på ulike oppgaver og aktiviteter knytta til skogsdrift sammen med eldre som har arbeidet i skogen. Elevene vil kunne bruke øks, sag, barkspeade o.l.

Skogsdrift 2010 foregår tirsdag, onsdag, torsdag og fredag **ukene 10 og 11: 9.-12.mars og 16.-19.mars 2010. Vi tar imot ei gruppe elever (ca 15-25 pers) hver dag, og det må følge min. tre voksne med. Dette av hensyn til elevenes sikkerhet.** Foreldre og besteforeldre må gjerne bli med. Vær tidlig ute med påmeldingen. Her er det førstemann til mølla. Gruppen blir delt inn i to i samråd med lærer.

Pris: 1000 kr. dagen pr. gruppe.

Påmelding innen torsdag 11. februar 2010.

Kontakt Ragni Engstrøm Nilsen, formidler, Mjøsmuseet

Tlf. 94786844, e-post: ragni@mjosmuseet.no

Påmelding skal opplyse om antall elever, ønsket dag, kontaktlærers navn, e-post og tlf.nr, samt skolens fakturaadresse.

Alle elevene må ha med seg nistepakke, termos med varmt drikke, (ikke brus!) noe å sitte på, og praktiske klær og sko for å drive i skogen hele dagen. **Det er veldig viktig at elever og lærere har nok klær på seg.** Ta med ombytte, genser, gamasjer, ullsokker, lue og votter. Eller hvis nødvendig, regntøy. Vi anbefaler noe etterarbeid på skolen, evt. oppfølging med besøk på åsen med moderne skogsdrift, på et sagbruk o.a. Skogbruksansvarlige i kommunene og/eller allmenningene kan kontaktes.

Program:

Kl. 09.15	elevene møter ved Vollumfjøset på Stenberg
Kl. 09.30	fordeling i grupper med arbeidsleder og arbeidsoppgaver
Kl. 11.00	alle samles til dugurd ved bålet
Kl. 11.45	omfordeling av arbeidsoppgaver
Kl. 13.15	samling før avreise
Kl. 13.30	avreise

Vi ønsker dere vel møtt til en hyggelig og lærerik dag på Stenberg! Prosjektet er et samarbeid mellom skogbruksjefene i Østre og Vestre Toten kommuner, mange frivillige og Mjøsmuseet.

Skogøkologi

Økologi er læren om naturen. Det er samspillet mellom levende vesener og deres miljø. Trærne tar opp vann og næringsstoffer fra jorda, CO₂ fra lufta og ved hjelp av sollyset (fotosyntesen) bygger de opp organisk materiale. Soppene og bakteriene bryter døde trær ned igjen til næringsstoffer i jorda. Der granskogen hogges, kommer lyskrevende arter opp, f.eks. geitrams, bringebær og bjørk.

Barskogen er et økosystem som har vært utsatt for voldsomme påvirkninger gjennom mange hundre år. Det er et robust system der artene har overlevd store påkjenninger som brann, vindfellinger, billeangrep, sterke uthogster, o.l.

Artene er avhengige av hverandre. Noen er viktigere enn andre: Maur, blåbærling, gran og furu er viktige arter. Mauren henter døde insekter til tua og bryter dem ned til nye næringsstoffer, og mauren er igjen hovednæring for andre arter. Mennesket er den arten som i størst grad påvirker sine egne omgivelser. Menneskenes aktivitet, særlig utslipp av forurensende stoffer til luft og vann, er den største trusselen for naturen.

Skogsdrift før

Sagtømmer av grove dimensjoner ble blinket ut, og det ble hogd enkelttrær og grupper med store trær. Allerede i vikingetida solgte nordmenn tømmer til utlandet. På 1500-tallet kom oppgangssagene i bruk, og trelast ble eksportvare.

Ca. 1850 kom tresliperiene, lokalisert ved de store vassdragene. Da ble det også vanlig å ta ut småtømmer. Skogene ble på denne tida uthogd og glisne. Det ble ikke tenkt på planting eller annen form for gjenvekst. Behov for tømmer til hus, brensel, redskap m.m. gjorde at bl.a. Totenåsen var bortimot snauhogd på 1800-tallet. Hesten ble brukt til transport kombinert med fløting i elvene. Til hogst ble øksa og svansen benyttet fram til 1960-tallet. Da ble store og tunge motorsager tatt i bruk.

Fra midt på 1900-tallet startet dagens hogstformer. Det ble avvirket glisne gammelskoger og plantet ny skog. Fra 1925-96 er kubikkmassen i skogen fordoblet. Vi har mer lauvskog enn på flere hundre år, og vi har mer gammel og grov skog. Siden 1925 er antall trær med diameter over 30 cm i brysthøyde, tredoblet.

Hesten

Hesten som trekraft i skogen har vært brukt så lenge vi kjenner til skogsdrift. I skogen er det ønskelig med tunge hester, derfor ble dølahesten sett på som en meget habil hest til dette bruk. Den er også rolig og har godt gemytt. Fjordhesten ble brukt som en lettere skysshest, men også noe i skogen. Den er litt billigere i drift, smidig og rappfotet, og kommer seg fram der dølahesten kan få problemer.

Skogsdriften foregikk ofte langt fra garden. Det var derfor nødvendig med overnatting i skogen/på åsen. Vi finner ofte en stall sammen med ei koie. Tømmerhoggerne rustet seg med mat for ei uke om gangen, og kjøerne måtte i tillegg sørge for fôr til hesten. Stallene var enkle, litt trange, og oppsatt i rundtømmer. Små staller ga bedre varme for hesten, men kunne til tider bli noe fuktige. Hestene var derfor ikke bestandig tørre når en startet om morgenen, og hestedekken kunne være nødvendig. Seletøyet ble ofte tatt inn i koia for natta. Da holdt det seg tørt og mykt i kulda.

Hesten var en sliter og kunne til tider ha det både tungt og vondt. Dårlige seler som ga trykkskader og sår, ble en del brukt. Fôret var i hovedsak høy, men på grunn av det tunge arbeidet måtte det til et par liter havre om kvelden. Skoene til hesten var oftest hjemmesidd med kvasse «grev» til bruk om vinteren, ikke brodder som i dag, og flate grev om sommeren.

Friluftsmuseet Stenberg

---

er i utgangspunktet den gamle amtmannsgarden Stenberg med hus, innmark og utmark. Den 30 mål store engelske landskapsparken med prydhage, lysthus, filosofgang m.m. danner ei autentisk ramme rundt de gamle freda bygningene. Etter at Stenberg ble kjøpt til museum i 1934 har museet bygd ut flere

andre miljøer, og plassert dem i kulturlandskapet så «naturlig» som mulig, alt omkranset av skog/utmark.

I 1980 ble det utarbeidet en plan for kulturlandskapet på Stenberg av Vidar Asheim, som museet har fulgt i ettertid. Drift av skog/utmark har imidlertid blitt liggende mer eller mindre urørt. Dette vil man nå prøve å rette på med en ny plan (1996) over skogen og planmessig drift. Ved plukkhogst på tradisjonelt vis og lauving m.m. vil vi prøve å skape et mer korrekt «historisk» bilde, med et skogspreget fra omkring slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet.